

Εθνική έκθεση: Ελλάδα 2021

Συνοπτική παρουσίαση της έκθεσης

Το **Asylum Information Database (AIDA)** είναι μια βάση δεδομένων που διαχειρίζεται το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και τους Εξόριστους (ECRE), η οποία περιέχει λεπτομερείς πληροφορίες για τα εθνικά συστήματα ασύλου σε 23 χώρες, συμπεριλαμβανομένων 19 κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) (Αυστρία, Βέλγιο, Βουλγαρία, Κύπρος, Γερμανία, Ισπανία, Γαλλία, Ελλάδα, Κροατία, Ουγγαρία, Ιρλανδία, Ιταλία, Μάλτα, Ολλανδία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σουηδία, Σλοβενία) και 4 χωρών εκτός ΕΕ (Ελβετία, Σερβία, Τουρκία, Ηνωμένο Βασίλειο).

Ο κύριος στόχος της βάσης δεδομένων είναι να συμβάλει στη βελτίωση των πολιτικών ασύλου, των ακολουθούμενων πρακτικών και της γενικότερης κατάστασης των αιτούντων διεθνούς προστασίας στην Ευρώπη παρέχοντας σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς τα κατάλληλα εργαλεία και την πληροφόρηση για την υποστήριξη των δράσεων συνηγορίας τους αλλά και των ενεργειών τους ενώπιον των δικαστικών αρχών, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η Έκθεση για την Ελλάδα καταγράφει τις πρόσφατες εξελίξεις σχετικά με τη διαδικασία ασύλου, τις συνθήκες υποδοχής, τη διοικητική κράτηση των αιτούντων άσυλο και το περιεχόμενο της διεθνούς προστασίας. Η έκθεση συντάχθηκε από το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ) και η τελική επιμέλεια έγινε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και τους Εξόριστους (ECRE).

Το παρόν έγγραφο περιλαμβάνει μετάφραση της επισκόπησης των κύριων αλλαγών που έλαβαν χώρα στο εθνικό σύστημα ασύλου από τη δημοσίευση της προηγούμενης ενημέρωσης της έκθεσης η οποία δημοσιεύθηκε τον Ιούνιο του 2021. Η πλήρης έκθεση είναι διαθέσιμη στα αγγλικά [εδώ](#).

Οι πληροφορίες σε αυτήν την έκθεση είναι ενημερωμένες μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2021, εκτός εάν αναφέρεται διαφορετικά.

Η έκθεση αποτελεί μέρος της Βάσης Δεδομένων Πληροφοριών για το Άσυλο (AIDA), που χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για την Ένταξη και τη Μετανάστευση (EPIM), μια πρωτοβουλία συνεργασίας από το Δίκτυο Ευρωπαϊκών Ιδρυμάτων και το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (AMIF).

Επισκόπηση των κύριων αλλαγών από την προηγούμενη ενημέρωση της έκθεσης AIDA για την Ελλάδα

Διαδικασία ασύλου

- ❖ **Αριθμός Αφίξεων:** Το 2021 έφτασαν στην Ελλάδα συνολικά 9.157 πρόσφυγες και μετανάστες, δηλαδή 31,7% λιγότεροι σε σύγκριση με το 2020 (15.696)¹. Εξ αυτών, 4.331 άτομα έφτασαν δια θαλάσσης (έναντι 9.714 το 2020). Τα περισσότερα νεοαφιχθέντα άτομα είχαν καταγωγή από το Αφγανιστάν (20,2%), τη Σομαλία (19,9%) και την Παλαιστίνη (15,3%). Περίπου τα μισά άτομα ήταν γυναίκες (18,8%) και παιδιά (28,5%), ενώ το 52,7% ήταν ενήλικες άνδρες². Επιπλέον, το 2021, 4.826 άτομα έφτασαν στην Ελλάδα μέσω των ελληνοτουρκικών χερσαίων συνόρων του Έβρου, έναντι 5.982 το 2020³. Οι καταγεγραμμένες αφίξεις για το 2021 ενδέχεται ωστόσο να είναι λιγότερες σε σχέση με τον πραγματικό αριθμό των ατόμων που όντως επιχείρησαν να έχουν πρόσβαση στην Ελληνική Επικράτεια, δεδομένου ότι το 2021 έχουν αναφερθεί συστηματικά περιπτώσεις άτυπων επαναπροωθήσεων στα ελληνοτουρκικά χερσαία σύνορα και στο Αιγαίο Πέλαγος.
- ❖ **Επαναπροωθήσεις:** Κατά τη διάρκεια του 2021, οι αυξανόμενες καταγγελίες για άτυπες επαναπροωθήσεις (push backs) συνέχισαν να καταγράφονται και να κατακρίνονται, μεταξύ άλλων, από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (IOM), τον Ειδικό Εισηγητή του ΟΗΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα των μεταναστών, την Επίτροπο για τα ανθρώπινα δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης, το Συνήγορο του Πολίτη και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Αρκετές αναφορές δείχνουν ότι οι επαναπροωθήσεις έχουν γίνει μια «τυποποιημένη πρακτική», και περιλαμβάνουν βίαιες πρακτικές, αυθαίρετη κράτηση, ακόμη και θανάτους στα ελληνοτουρκικά σύνορα. Η Ελληνική Κυβέρνηση συνεχίζει να αντιτίθεται στην ανάπτυξη ενός ανεξάρτητου μηχανισμού παρακολούθησης της κατάστασης στα σύνορα και έως σήμερα δεν έχει διεξαχθεί αποτελεσματική έρευνα για τις επανειλημμένες καταγγελίες που έχουν υποβληθεί σχετικά με τις άτυπες επαναπροωθήσεις⁴.
- ❖ **Βασικά στατιστικά στοιχεία για το άσυλο:** Το 2021 η Υπηρεσία Ασύλου παρέλαβε 28.320 αιτήσεις ασύλου (30,7 % μείωση σε σύγκριση με το 2020). Οι πολίτες Αφγανιστάν είναι η πιο πολυπληθής ομάδα αιτούντων άσυλο (4.618 αιτήσεις, 16% του συνόλου των αιτήσεων) και ακολουθούν οι πολίτες Πακιστάν (4.273 αιτήσεις, 15% του συνόλου των αιτήσεων), Συρίας (3.870 αιτήσεις, 13,7% του συνόλου των αιτήσεων), Μπαγκλαντές (2.731 αιτήσεις, 9,6% του συνόλου των αιτήσεων), Τουρκίας (1.923 αιτήσεις, 6,8% του συνόλου των αιτήσεων), Ιράκ (1.622 αιτήσεις, 5,7% του συνόλου των αιτήσεων) και Σομαλίας (1.541 αιτήσεις, 5,4% του συνόλου των αιτήσεων). Το ποσοστό αναγνώρισης διεθνούς προστασίας σε πρώτο βαθμό ήταν 60%, όπως και το 2020. Ωστόσο, σημαντικός αριθμός αιτούντων δεν είχαν πρόσβαση σε επί της ουσίας εξέταση των αιτημάτων τους, καθώς οι αιτήσεις τους εξετάστηκαν σύμφωνα με την έννοια της «ασφαλούς τρίτης χώρας» σε συνέχεια έκδοσης της Κοινής Υπουργικής Απόφασης 42799/2021 που ορίζει την Τουρκία ως «ασφαλή τρίτη χώρα» για τους αιτούντες με καταγωγή από τη Συρία, το Αφγανιστάν, τη Σομαλία, το Πακιστάν και το

¹ UNCHR, Operational Portal, Mediterranean Situation: Greece, available at: <https://bit.ly/3qQJs0K>.

² Ομοίως.

³ Ομοίως.

⁴ GCR, Greek Council for Refugees input for the forthcoming report of the Special Rapporteur on the human rights of migrants with respect to human rights violations at international borders: trends, prevention and accountability, 28 February 2022, available at: <https://bit.ly/3NQU0XF>.

Μπαγκλαντές. Οι εκκρεμείς αιτήσεις στο τέλος του 2021 ήταν 31.787 (μείωση σε σύγκριση με τις 57.347 υποθέσεις που εκκρεμούσαν στο τέλος του 2020).

- ❖ **Πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου:** Η πρόσβαση στο άσυλο στην ενδοχώρα συνέχισε να είναι προβληματική και το 2021. Η αδυναμία πρόσβασης στη διαδικασία μέσω της εφαρμογής Skycrue επιβεβαιώθηκε εκ νέου από τον Συνήγορο του Πολίτη τον Ιανουάριο του 2021⁵. Περαιτέρω, η εγκύκλιος που εξέδωσε το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου στις 24 Νοεμβρίου του 2021 επιδείνωσε την ήδη προβληματική κατάσταση σχετικά με την πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου στην ενδοχώρα, καθώς προβλέπει ότι οι αιτήσεις θα παραλαμβάνονται μόνο σε «καθορισμένα σημεία», δηλαδή δεν μπορούν πλέον να κατατεθούν στα υπάρχοντα γραφεία/κλιμάκια της Υπηρεσίας Ασύλου στην ενδοχώρα, εκτός εάν ο αιτών/η αιτούσα έχει ήδη υποβληθεί σε διαδικασίες υποδοχής και ταυτοποίησης. Αυτά τα «σημεία» δεν έχουν ακόμη καθοριστεί και επομένως δεν υπάρχει πρόσβαση στο άσυλο για την πλειοψηφία των ανθρώπων στην ηπειρωτική Ελλάδα από τις 24 Νοεμβρίου 2021. Υπάρχουν επίσης ανησυχίες ότι η ανωτέρω πρόβλεψη θα οδηγήσει σε γενικευμένη χρήση της *de facto* κράτησης καθώς σύμφωνα με την Εγκύκλιο ο περιορισμός της ελευθερίας εντός των εγκαταστάσεων του Κέντρου Υποδοχής και Ταυτοποίησης (μέτρο *de facto* κράτησης) εφαρμόζεται και σε όσα άτομα μεταφέρονται στα «καθορισμένα σημεία» προκειμένου να υποβάλουν αίτηση ασύλου. Η πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου για άτομα που κρατούνται σε προαναχωρησιακά κέντρα (ΠΡΟΚΕΚΑ) παραμένει επίσης ανησυχητική.
- ❖ **Μεταγενέστερα αιτήματα ασύλου:** Μετά από τη νομοθετική αλλαγή του Σεπτεμβρίου 2021 και τη σχετική Κοινή Υπουργική Απόφαση του Δεκεμβρίου 2021, κάθε επόμενη αίτηση μετά την πρώτη μεταγενέστερη αίτηση υπόκειται σε τέλος ύψους 100 ευρώ ανά αιτούντα και, σε περίπτωση οικογένειας, σε τέλος 100 ευρώ ανά μέλος της οικογένειας⁶. Η Ελλάδα είναι το μόνο κράτος μέλος της ΕΕ που επιβάλλει τέλος για την υποβολή μεταγενέστερης αίτησης⁷, εγείροντας έτσι ανησυχίες για την πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου, όπως δήλωσε και η ίδια η Επίτροπος εσωτερικών υποθέσεων της Ε, κ. Johansson⁸. Έχει κατατεθεί αίτηση ακύρωσης κατά της σχετικής ΚΥΑ από το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και το RSA ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας και η εκδίκασή της εκκρεμεί.
- ❖ **Χρόνος διεκπεραίωσης αιτήσεων ασύλου:** Παρά τη μείωση των αιτήσεων ασύλου και του αριθμού των αποφάσεων πρώτου βαθμού που εκδόθηκαν κατά τη διάρκεια του 2021, σημαντικές καθυστερήσεις συνεχίζουν να σημειώνονται στον πρώτο βαθμό. Στο τέλος του 2021, οι περισσότερες από τις μισές αιτήσεις (58,08%) που εκκρεμούσαν σε πρώτο βαθμό εκκρεμούσαν για περίοδο άνω των 12 μηνών (18.463 από τις συνολικά 31.787 αιτήσεις που εκκρεμούσαν στο τέλος του 2021). Στο 45,27% των εκκρεμών αιτήσεων δεν έχει ακόμη διεξαχθεί προσωπική συνέντευξη ενώπιον της Υπηρεσίας Ασύλου (14.390 από τις συνολικά 31.787 αιτήσεις που εκκρεμούν στο τέλος του 2021). Από αυτές, η συνέντευξη έχει προγραμματιστεί το 2022 σε 10.368 εκκρεμείς υποθέσεις

⁵ Συνήγορος του Πολίτη, Επιστολή στην Υπηρεσία Ασύλου, 290565-291571/2367/2021, 15 Ιανουαρίου 2021.

⁶ Άρθρο 89 (10) Ν.4636/2019, όπως προστέθηκε από το άρθρο 23 Ν.4825/04.09.2021, ΦΕΚ 157/Α/ 04.09.2021.

⁷ EASO, Fees or other charges for applications for international protection in EU+ countries, October 2021, διαθέσιμο στο: <https://bit.ly/3DPRMmB>.

⁸ Διαθέσιμο στο: <https://bit.ly/3lkoWLG>.

(32,61%). το 2023 σε 3.311 εκκρεμείς υποθέσεις (10,41%) και μετά το 2023 σε 711 εκκρεμείς υποθέσεις (2,2%).⁹

- ❖ **Διαδικασία στον πρώτο βαθμό:** Καθώς ο Νόμος περί Διεθνούς Προστασίας σε ισχύ από την 1^η Ιανουαρίου 2020, όπως αναφέρεται ευρέως, εισήγαγε «αδικαιολόγητα διαδικαστικά και ουσιαστικά εμπόδια για τα άτομα που αναζητούν διεθνή προστασία» και «σκληρές προϋποθέσεις που δεν είναι εύλογο να μπορεί να πληροί ένας/μία αιτών/-ούσα άσυλο»¹⁰, 14.047 αιτήσεις περατώθηκαν σε πρώτο βαθμό το 2021, λόγω έκδοσης πράξης διακοπής της διαδικασίας. Κατά τη διάρκεια του 2021, η Υπηρεσία Ασύλου σε πολλές περιπτώσεις προέβη σε μη αυτοπρόσωπη επίδοση της πρωτοβάθμιας απόφασης στον αιτούντα/στην αιτούσα (πλασματική επίδοση), χωρίς προηγουμένως να επιχειρήσει να τον/την εντοπίσει στη δηλωθείσα διεύθυνσή του/της ή να εντοπίσει τον/την πληρεξούσιο δικηγόρο του/της. Η πρακτική της «πλασματικής επίδοσης» αποφάσεων είχε ως αποτέλεσμα την εκπνοή της προθεσμίας για την υποβολή προσφυγής χωρίς να έχει πράγματι ενημερωθεί ο αιτών/η αιτούσα για την έκδοση της απορριπτικής απόφασης, στρώνοντας του/της ουσιαστικά το δικαίωμα σε αποτελεσματική ένδικη προστασία.
- ❖ **Κατά παρέκκλιση διαδικασία συνόρων:** Η Κοινή Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, που υιοθετήθηκε τον Μάρτιο του 2016 και αρχικώς είχε περιγραφεί ως ένα «προσωρινό και κατ' εξαίρεση μέτρο», συνεχίζει να εφαρμόζεται στους αιτούντες που φτάνουν στα νησιά του Αιγαίου. Επίπτωση της Κοινής Δήλωσης ήταν, μεταξύ άλλων, η *de facto* διχοτόμηση των διαδικασιών ασύλου που εφαρμόζονται στην Ελλάδα. Οι αιτούντες άσυλο που έχουν αφιχθεί από τις 20 Μαρτίου του 2016 και εξής στα ελληνικά νησιά υπόκεινται στην ταχύρρυθμη (fast-track) διαδικασία συνόρων με περιορισμένες εγγυήσεις.
- ❖ **Νομική συνδρομή:** Δωρεάν νομική συνδρομή στον πρώτο βαθμό δεν παρέχεται από το κράτος ούτε προβλέπεται από τη σχετική νομοθεσία. Ένα κρατικά χρηματοδοτούμενο σχήμα νομικής συνδρομής έχει τεθεί σε εφαρμογή για τη διαδικασία εξέτασης των αιτημάτων ασύλου σε δεύτερο βαθμό (προσφυγές), επί τη βάση ενός μητρώου που διαχειρίζεται η Υπηρεσία Ασύλου. Ωστόσο, τα εμπόδια στην πρόσβαση σε δωρεάν νομική συνδρομή εξακολούθησαν να παρατηρούνται λόγω, μεταξύ άλλων, της ψηφιοποίησης της διαδικασίας αίτησης δωρεάν νομικής συνδρομής και της πλασματικής επίδοσης πρωτοβάθμιων απορριπτικών αποφάσεων. Το 2021, από τις 17.500 προσφυγές που κατατέθηκαν ενώπιον των Ανεξάρτητων Επιτροπών Προσφυγών, συνολικά 11.045 προσφεύγοντες υπέβαλαν αίτηση και έλαβαν δωρεάν νομική συνδρομή από δικηγόρο του Μητρώου της Υπηρεσίας Ασύλου. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, το υπόλοιπο 36,9% των προσφευγόντων (6.455 άτομα) δεν εκπροσωπήθηκε από δικηγόρο κατά την εξέταση του αιτήματός του στο δεύτερο βαθμό, καθώς δεν υπέβαλε αίτηση για δωρεάν νομική συνδρομή. Δεδομένου ότι είναι μάλλον απίθανο πάνω από 1 στους 3 προσφεύγοντες είτε να διέθεταν αρκετά χρήματα για να απευθυνθούν σε ιδιώτη δικηγόρο είτε να είχαν πρόσβαση σε δωρεάν νομική συνδρομή από κάποια ΜΚΟ, η ανωτέρω απόκλιση φανερώνει τις δυσκολίες πρόσβασης και εξασφάλισης δωρεάν νομικής συνδρομής παρεχόμενης από το κράτος στο δεύτερο βαθμό, όπως προβλέπεται από την κείμενη νομοθεσία.

⁹ Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Απάντηση σε κοινοβουλευτικό ερώτημα, 97157/2022, 17 Φεβρουαρίου 2022, διαθέσιμο στο: <https://bit.ly/3HiYIsF>.

¹⁰ UNHCR, 'UNHCR urges Greece to strengthen safeguards in draft asylum law', 24 Οκτωβρίου 2019, διαθέσιμο στο: <https://bit.ly/3fXkm9j>.

- ❖ **Δεύτερος βαθμός:** Οι περισσότερες προσφυγές κατά πρωτοβάθμιων απορριπτικών αποφάσεων απορρίπτονται. Από το σύνολο των δευτεροβάθμιων αποφάσεων που εκδόθηκαν το 2021, το ποσοστό χορήγησης προσφυγικού καθεστώτος ήταν 6,6% (730 αποφάσεις), το ποσοστό χορήγησης καθεστώτος επικουρικής προστασίας ήταν 10,24% (1.133 αποφάσεις) και το 83,15% (9.196) των αποφάσεων ήταν απορριπτικές. Η δυνατότητα χορήγησης άδειας διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους καταργήθηκε το 2020. Το 2021, 532 προσφυγές απορρίφθηκαν ως «προδήλως αβάσιμες» χωρίς επί της ουσίας εξέταση, λόγω του γεγονότος ότι οι προσφεύγοντες δεν συμμορφώθηκαν με την υποχρέωση αυτοπρόσωπης εμφάνισής τους ενώπιον της Επιτροπής ή του/της πληρεξουσίου/-ας δικηγόρου ή την προσκόμιση βεβαίωσης διαμονής, γεγονός που αποτελεί δυσανάλογο διοικητικό βάρος για τους αιτούντες άσυλο. Η κατάθεση προσφυγής κατά απόφασης που απορρίπτει την αίτηση ασύλου με την ταχύρρυθμη διαδικασία ή ως απαράδεκτη για ορισμένους λόγους, δεν έχει αυτόματο ανασταλτικό αποτέλεσμα, παρά το γεγονός ότι οι εν λόγω πρωτοβάθμιες αποφάσεις ενσωματώνουν απόφαση επιστροφής με άμεση ισχύ. Η εθνική νομοθεσία προβλέπει επίσης την «πλασματική επίδοση» της δευτεροβάθμιας απόφασης, γεγονός που ενέχει τον κίνδυνο να εκπνεύσουν οι προθεσμίες για κατάθεση αίτησης ακύρωσης/αναστολής χωρίς να έχει πράγματι ενημερωθεί ο προσφεύγων για την έκδοση της δευτεροβάθμιας απορριπτικής απόφασης. Επιπλέον, το δικαίωμα παραμονής στη χώρα λήγει με την έκδοση της δευτεροβάθμιας απορριπτικής απόφασης, ανεξάρτητα από το χρόνο κοινοποίησής της. Αυτό συνεπάγεται τον κίνδυνο απομάκρυνσης ενός προσώπου από την επικράτεια πριν από την κοινοποίηση στο πρόσωπό του της δευτεροβάθμιας απόφασης.
- ❖ **Δουβλίνο:** Τα εμπόδια στην οικογενειακή επανένωση συνέχισαν να παρατηρούνται το 2021, εξαιτίας πρακτικών που έχουν υιοθετήσει κάποια Κράτη Μέλη της ΕΕ, υπονομεύοντας το δικαίωμα στην οικογενειακή ζωή. Έως το τέλος του 2021, συνολικά 4.770 άτομα –συμπεριλαμβανομένων 1.199 ασυνόδευτων ανηλίκων- είχαν μετεγκατασταθεί σε άλλα Κράτη Μέλη υπό το σχήμα της οικειοθελούς μετεγκατάστασης που ξεκίνησε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το Μάρτιο του 2020.
- ❖ **Ασφαλής τρίτη χώρα:** : Μία από τις σημαντικότερες αλλαγές στο ελληνικό σύστημα ασύλου το 2021 σχετίζεται με την επέκταση της έννοιας της «ασφαλούς τρίτης χώρας» σε περισσότερες εθνικότητες. Στις 7 Ιουνίου 2021, εκδόθηκε Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ) που χαρακτηρίζει την Τουρκία ως «ασφαλή τρίτη χώρα» για τους αιτούντες άσυλο που προέρχονται από τη Συρία, το Αφγανιστάν, το Πακιστάν, το Μπαγκλαντές και τη Σομαλία. Ως αποτέλεσμα, όλες οι αιτήσεις διεθνούς προστασίας που υποβάλλονται από πρόσωπα των εν λόγω εθνικοτήτων σε όλη την ελληνική επικράτεια (σύνορα και ενδοχώρα) εξετάζονται με βάση την έννοια της ασφαλούς τρίτης χώρας (εξέταση επί του παραδεκτού) και όχι με βάση τις ατομικές τους συνθήκες και τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν στη χώρα καταγωγής τους (εξέταση επί της ουσίας). Οι τρεις από τις πέντε εθνικότητες που προβλέπονται από την εν λόγω ΚΥΑ είναι αυτές που αναγνωρίζονταν συχνότερα ως δικαιούχοι διεθνούς προστασίας στην Ελλάδα πριν από την έκδοση της ΚΥΑ (για παράδειγμα, τα ποσοστά αναγνώρισης το 2020 ήταν 92% για τους Σύρους, 66% για τους Αφγανούς και 94 % για τους Σομαλούς). Έχει κατατεθεί αίτηση ακύρωσης κατά της ΚΥΑ ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας από το ΕΣΠ και το RSA τον Οκτώβριο του 2021 και η δικάσιμος έχει προσδιοριστεί για την 7^η Ιουνίου 2022.
- ❖ **Αποφάσεις απαραδέκτου:** Η εφαρμογή της νέα ΚΥΑ που υποδεικνύει την Τουρκία ως ασφαλή χώρα για πέντε συγκεκριμένες εθνικότητες αιτούντων άσυλο είχε ως αποτέλεσμα την απότομη αύξηση των αποφάσεων απαραδέκτου με βάση την έννοια

της «ασφαλούς τρίτης χώρας» (από 2.839 αποφάσεις το 2020 σε 6.424 αποφάσεις το 2021). Από τις συνολικά 6.424 αποφάσεις απαραδέκτου που βασίζονται στην έννοια της ασφαλούς τρίτης χώρας, οι 5.922 (92%) εκδόθηκαν κατ' εφαρμογή της ΚΥΑ 42799/2021. Η πλειονότητα των αποφάσεων «ασφαλούς τρίτης χώρας» (85%) αφορά την ενδοχώρα, ενώ μόνο 979 από τις 6.424 αποφάσεις απαραδέκτου εκδόθηκαν στο πλαίσιο της διαδικασίας συνόρων στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου.¹¹ Παρά την αναστολή των επανεισδοχών στην Τουρκία ήδη από τον Μάρτιο του 2020, οι ελληνικές αρχές απορρίπτουν αιτήσεις ασύλου ως απαράδεκτες με βάση την έννοια της ασφαλούς τρίτης χώρας και διατάσσουν την επανεισδοχή του αιτούντος/της αιτούσας στην Τουρκία και, κατά παράβαση του άρθρου 38 παράγραφος 4 της Οδηγίας 2013/33/ΕΕ, δεν προβαίνουν σε επί της ουσίας εξέταση των ανωτέρω αιτήσεων. Όπως δήλωσε, μεταξύ άλλων, τον Δεκέμβριο του 2021 η Επιτροπή της ΕΕ, «[η] Επιτροπή ζήτησε από τις ελληνικές αρχές να εφαρμόσουν το άρθρο 38 παράγραφος 4 της οδηγίας για τις διαδικασίες ασύλου (2013/32/ΕΕ), στο βαθμό που πληρούνται οι προϋποθέσεις, σε αιτούντες των οποίων οι αιτήσεις έχουν κριθεί απαράδεκτες βάσει της έννοιας της ασφαλούς τρίτης χώρας κατ' εφαρμογή της ΚΥΑ της 7ης Ιουνίου 2021, προκειμένου να αποφευχθεί το νομικό κενό στο οποίο αναφέρεστε. Η Επιτροπή θα συνεχίσει να παρακολουθεί την κατάσταση. Αυτό το θέμα μη συμμόρφωσης φέρεται να παρακολουθείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.»¹²

- ❖ **Διαπίστωση ευαλωτότητας:** Το 2021 οι ελλείψεις και τα προβλήματα ως προς τη διαπίστωση της ευαλωτότητας εξακολουθούν να προκαλούν ανησυχία, παρά το γεγονός ότι δεν παρατηρήθηκαν υπερβολικά μεγάλες καθυστερήσεις μεταξύ της στιγμής άφιξης και της διενέργειας ιατρικού και ψυχοκοινωνικού ελέγχου, όπως συνέβαινε τα προηγούμενα χρόνια. Τα κύρια προβλήματα περιελάμβαναν: περιορισμένο (ή και ανύπαρκτο) ψυχοκοινωνικό έλεγχο, δυσκολίες ως προς την παραπομπή των αιτούντων από την ΥΠΥΤ σε δημόσια νοσοκομεία, χαμηλή ποιότητα ιατρικού ελέγχου και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, διαβάθμιση ευαλωτότητας και μη ευαλωτότητας, έλλειψη πληροφόρησης σχετικά με το αποτέλεσμα της διαδικασίας. Το κανονιστικό πλαίσιο για την Επιτροπεία των ασυνόδευτων ανηλίκων που έχει υιοθετηθεί από το 2018 δεν είναι ακόμη σε λειτουργία.
- ❖ **Αναπόκριση της Ελλάδας στην κατάσταση στην Ουκρανία έως τις 4 Μαΐου 2022:** Σύμφωνα με το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, έως τις 19 Απριλίου 2022, 21.028 άτομα από την Ουκρανία είχαν φτάσει στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένων 5.975 παιδιών. Αυτός ο αριθμός είναι υπερδιπλάσιος από τον συνολικό αριθμό αφίξεων προσφύγων και μεταναστών στην Ελλάδα ολόκληρο το έτος 2021 (9.157 αφίξεις) και υψηλότερος από το 2020 (14.785 αφίξεις). Μεταξύ των πρόσφατων αφίξεων, 53 ασυνόδευτα ή χωρισμένα παιδιά έχουν καταγραφεί στη συνοριακή διέλευση του Προμαχώνα. Σύμφωνα με τον Ειδικό Γραμματέα Προστασίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων, τα παιδιά αυτά χωρίστηκαν από τις οικογένειές τους και συνοδεύονταν από άλλους ενήλικες. Μετά την ενεργοποίηση της Οδηγίας Προσωρινής Προστασίας από την ΕΕ και την Ελλάδα, η Ελλάδα χορηγεί καθεστώς προσωρινής προστασίας σε Ουκρανούς υπηκόους που διέμεναν στην Ουκρανία στις ή μετά τις 24 Φεβρουαρίου 2022, καθώς και στα μέλη των οικογενειών τους. Επιπλέον, το καθεστώς προσωρινής προστασίας χορηγείται σε υπηκόους τρίτων χωρών και απάτριδες που διαμένουν νόμιμα στην Ουκρανία ως δικαιούχοι διεθνούς προστασίας ή ισοδύναμης εθνικής προστασίας και

¹¹ Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Απάντηση σε κοινοβουλευτικό ερώτημα, 97157/2022, 17 Φεβρουαρίου 2022, διαθέσιμο στο: <https://bit.ly/3oXKvuD>, σελ. 7-8; Refugee Support Aegean (RSA), The Greek asylum procedure in figures: most asylum seekers continue to qualify for international protection in 2021, διαθέσιμο στο: <https://bit.ly/3qH3qeo>, σελ. 1 and 4.

¹² Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Δ/ση για τη Μετανάστευση και τις Εσωτερικές Υποθέσεις, Ref.Ares(2021)7836311, 17 Δεκεμβρίου 2021.

στα μέλη των οικογενειών τους που εκτοπίστηκαν από την Ουκρανία στις ή μετά τις 24 Φεβρουαρίου 2022. Η Ελληνική Υπηρεσία Ασύλου δήλωσε στη συνέχεια ότι οι Ουκρανοί που είχαν εγκαταλείψει τη χώρα από τις 26 Νοεμβρίου 2021 συμπεριλήφθηκαν επίσης στο καθεστώς προσωρινής προστασίας και μπορούν να υποβάλουν αίτηση, αν και αυτό δεν έχει ακόμα ανακοινωθεί επίσημα. Στην πράξη, έχουν ήδη σημειωθεί περιπτώσεις Ουκρανών που έφτασαν στην Ελλάδα την περίοδο μεταξύ 26 Νοεμβρίου και 24 Φεβρουαρίου και τους χορηγήθηκε καθεστώς προσωρινής προστασίας. Απαιτείται θεώρηση εισόδου για τους κατόχους ουκρανικού διαβατηρίου χωρίς βιομετρικά χαρακτηριστικά (παλιού τύπου), η οποία εκδίδεται απευθείας σε όλα τα σημεία εισόδου. Οι Ουκρανοί πολίτες που δεν έχουν ταξιδιωτικά έγγραφα μπορούν να εισέλθουν μόνο από το Τμήμα Ελέγχου Διαβατηρίων στον Προμαχώνα στα ελληνοβουλγαρικά σύνορα, όπου εκδίδεται έγγραφο από το προσωπικό της Ουκρανικής Πρεσβείας στην Ελλάδα. Όλα τα παραπάνω επιτρέπουν διαμονή έως και 90 ημερών. Σύμφωνα με Απόφαση του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου για τη διαδικασία χορήγησης Αδειών Διαμονής σε Δικαιούχους Προσωρινής Προστασίας, η διαδικασία χορήγησης καθεστώτος προσωρινής προστασίας ξεκίνησε στις 4 Απριλίου 2022 ενώπιον των Περιφερειακών Γραφείων Ασύλου Αθήνας Θεσσαλονίκης Δυτικής Ελλάδας και Κρήτης. Η διαδικασία προκαταγραφής και ο προγραμματισμός του ραντεβού για την πλήρη καταγραφή ξεκίνησε στις 28 Μαρτίου, μέσω ειδικής ηλεκτρονικής πλατφόρμας του Υπουργείου. Μετά την καταγραφή εκδίδεται κάρτα προσωρινής προστασίας ενός έτους με δυνατότητα αυτόματης παράτασης για 6 μήνες και στη συνέχεια για άλλους 6 μήνες. Σε περίπτωση υποβολής αίτησης ασύλου, το καθεστώς προσωρινής προστασίας δεν ανακαλείται.¹³

Συνθήκες υποδοχής

- ❖ **Ελευθερία κυκλοφορίας :** Στους αιτούντες διεθνούς προστασίας που υπόκεινται στην Κοινή Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, όσοι δηλαδή εισέρχονται στην Ελλάδα μέσω των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου, επιβάλλεται γεωγραφικός περιορισμός, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να αναχωρήσουν από το νησί όπου βρίσκονται μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας ασύλου. Ο γεωγραφικός περιορισμός εφαρμόζεται μαζικά και χωρίς προηγούμενη ατομική αξιολόγηση σε όλες τις νέες αφίξεις στα ελληνικά νησιά, ενώ το ρυθμιστικό πλαίσιο που τέθηκε σε ισχύ τον Ιανουάριο του 2020 έχει περιορίσει σημαντικά τις κατηγορίες αιτούντων για τους οποίους μπορεί να αρθεί ο περιορισμός. Η δυσανάλογη εφαρμογή των προληπτικών μέτρων για τον COVID-19 σε ορισμένα κέντρα υποδοχής σε όλη τη χώρα έχει περιορίσει εξίσου την ελεύθερη κυκλοφορία. Από το Νοέμβριο του 2021, στους διαμένοντες της νεοσύστατης «Κλειστής Ελεγχόμενης Δομής» της Σάμου, που στερούνται δελτίου αιτούντος διεθνούς προστασίας εν ισχύ, απαγορεύτηκε η έξοδος από τη Δομή, μέτρο που ισοδυναμεί με *de facto* κράτηση. Μεταξύ εκείνων που υπόκεινται στο μέτρο υπάρχουν άτομα που έχουν υποβάλει μεταγενέστερη αίτηση και αναμένουν την έκδοση απόφασης επί του παραδεκτού και αιτούντες άσυλο των οποίων οι αιτήσεις έχουν απορριφθεί σε πρώτο βαθμό και δεν έχουν ακόμη καταθέσει προσφυγή.
- ❖ **Χωρητικότητα του συστήματος υποδοχής :** Οι δομές προσωρινής φιλοξενίας στην ενδοχώρα, που αρχικά δημιουργήθηκαν ως εγκαταστάσεις φιλοξενίας έκτακτης ανάγκης, συνέχισαν να λειτουργούν καθ' όλη τη διάρκεια του 2021. Τον Δεκέμβριο του 2021, 15.793 άτομα - τα περισσότερα από τα οποία ήταν παιδιά (39%) και γυναίκες

¹³ GCR, Oxfam, Save the Children, "GREECE: A two-tier refugee system", Bi-monthly bulletin, Μάιος 2022, διαθέσιμο στο: <https://bit.ly/3kNiDao>.

(24%) - φιλοξενήθηκαν σε δομές στην ενδοχώρα ¹⁴. Επιπλέον, 12.447 άτομα φιλοξενούνταν στο πλαίσιο του προγράμματος ΕΣΤΙΑ II τον Δεκέμβριο του 2021 (σχεδόν το 49% ήταν παιδιά). Τον Φεβρουάριο του 2022, το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου ανακοίνωσε ότι το πρόγραμμα στέγασης ΕΣΤΙΑ II θα ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος του 2022. Στις 31 Δεκεμβρίου 2021, 3.508 άτομα διέμεναν στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, 106 εκ των οποίων κρατούνται σε αστυνομικά τμήματα ή στο Προαναχωρησιακό Κέντρο Κράτησης (ΠΡΟΚΕΚΑ) Κω.

- ❖ **Συνθήκες διαβίωσης** : Παρά τη μείωση του αριθμού των αιτημάτων ασύλου, οι συνθήκες υποδοχής αιτούντων άσυλο παραμένουν υποβαθμισμένες στα περισσότερα σημεία της χώρας. Στην ενδοχώρα, οι κύριες ανησυχίες αφορούν την απομακρυσμένη τοποθεσία των δομών φιλοξενίας, την περιορισμένη πρόσβαση των διαμενόντων σε διάφορες υπηρεσίες, την έλλειψη επαρκούς εξοπλισμού και ηλεκτρικού ρεύματος, τους δυσανάλογους περιορισμούς μετακίνησης που επιβάλλονται λόγω του COVID-19, την περιορισμένη πρόσβαση στην εκπαίδευση για τα παιδιά και την κατασκευή ψηλών σιμεντένιων τοίχων γύρω από τις δομές που επιδεινώνουν το αίσθημα απομόνωσης. Μέχρι το τέλος του 2022 οι ανοιχτές δομές φιλοξενίας, οι οποίες δεν είναι κατάλληλες για μακροχρόνια διαμονή, θα αποτελούν το μοναδικό τρόπο φιλοξενίας, καθώς θα τερματιστεί το πρόγραμμα ΕΣΤΙΑ. Σύμφωνα με πληροφορίες, οι συνθήκες που επικρατούν στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης στα νησιά παραβιάζουν τα ελάχιστα πρότυπα που ορίζονται από την Οδηγία για τις Συνθήκες Υποδοχής της ΕΕ. Τον Μάιο του 2021, η Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης, τόνισε ότι «δεν πρέπει να καθυστερήσει η δράση για τη βελτίωση των υποβαθμισμένων συνθηκών διαβίωσης στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης». Στη Σάμο, η νέα «Κλειστή Ελεγχόμενη Δομή» που χρηματοδοτείται από την ΕΕ έχει δεχθεί έντονη κριτική, ιδίως λόγω των συνθηκών της που μοιάζουν με κέντρο κράτησης.

Κράτηση αιτούντων άσυλο

- ❖ **Στατιστικά στοιχεία σχετικά με την διοικητική κράτηση** : Ο συνολικός αριθμός των υπηκόων τρίτων χωρών που κρατούνταν σε Προαναχωρησιακά Κέντρα Κράτησης (ΠΡΟΚΕΚΑ) το 2021 ήταν 12.020, εκ των οποίων οι 6.447 ήταν αιτούντες άσυλο. Στα τέλη του 2021 παρέμεναν υπό διοικητική κράτηση 2.715 άτομα, εκ των οποίων 1.344 αιτούντες άσυλο. Από το συνολικό αριθμό των κρατούμενων ατόμων στα τέλη του 2021, 2.335 κρατούνταν σε προαναχωρησιακά κέντρα και 380 (13,9%) σε άλλα κέντρα κράτησης σε όλη τη χώρα, όπως αστυνομικά τμήματα, τμήματα συνοριακής φύλαξης κ.λπ. Περίπου το 30% των κρατούμενων στα ΠΡΟΚΕΚΑ στα τέλη του 2021 (700 από τα 2.335 κρατούμενα άτομα) παρέμεναν υπό κράτηση για περίοδο μεγαλύτερη των 6 μηνών.
- ❖ **Εγκαταστάσεις κράτησης** : Υπήρχαν 7 προαναχωρησιακά κέντρα κράτησης σε λειτουργία στην Ελλάδα στο τέλος του 2021. Τα αστυνομικά τμήματα συνέχισαν να χρησιμοποιούνται για παρατεταμένη κράτηση. Δύο νέα προαναχωρησιακά κέντρα δημιουργήθηκαν με Κοινή Υπουργική Απόφαση τον Φεβρουάριο του 2022 στη Σάμο και τη Λέρο αλλά έως σήμερα δεν έχουν τεθεί σε λειτουργία.
- ❖ **Κράτηση σε περίπτωση αδυναμίας απομάκρυνσης** : Οι Ελληνικές Αρχές συνεχίζουν να επιβάλλουν το μέτρο της διοικητικής κράτησης ακόμη και σε περιπτώσεις που η απομάκρυνση δεν είναι εφικτή, όπως στους αιτούντες άσυλο των οποίων το αίτημα έχει απορριφθεί ως απαράδεκτο επειδή η Τουρκία θεωρείται ως ασφαλής τρίτη

¹⁴ IOM, Supporting the Greek Authorities in Managing the National Reception System for Asylum Seekers and Vulnerable Migrants (SMS), Δεκέμβριος 2021, διαθέσιμο στο: <https://bit.ly/3uf4jwP>.

χώρα για αυτούς, ενώ ήδη από το Μάρτιο του 2020 έχουν ανασταλεί όλες οι επιστροφές στην Τουρκία. Αντίστοιχα και στους Αφγανούς πολίτες, οι οποίοι παραμένουν υπό κράτηση παρά την επιδείνωση της κατάστασης ασφαλείας στο Αφγανιστάν και το γεγονός πως οι επιστροφές στο Αφγανιστάν έχουν ανασταλεί.

- ❖ **Κράτηση ευάλωτων ατόμων :** Στην πράξη, άτομα που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες τίθενται υπό κράτηση, χωρίς κατάλληλη διαπίστωση της ευαλωτότητάς τους και χωρίς ατομική αξιολόγηση πριν την έκδοση της απόφασης κράτησης.
- ❖ **Συνθήκες κράτησης :** Οι συνθήκες κράτησης στα προαναχωρησιακά κέντρα σε πολλές περιπτώσεις δεν πληρούν τα βασικά πρότυπα, μεταξύ άλλων εξαιτίας του σχεδιασμού τους, που παραπέμπει σε σωφρονιστικό κατάστημα. Τα αστυνομικά τμήματα και άλλα αστυνομικά κρατητήρια, τα οποία από τη φύση τους δεν είναι κατάλληλα για κράτηση πάνω από 24 ώρες, συνεχίζουν να υπολείπονται των βασικών στάνταρντ. Συνολικά, οι κύριες ανησυχίες σχετικά με τις συνθήκες κράτησης συνοψίστηκαν από τον Συνήγορο του Πολίτη τον Ιούνιο του 2021: συνωστισμός, ειδικά στα αστυνομικά τμήματα· έλλειψη γιατρών, νοσηλευτών, ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών· παντελής έλλειψη υπηρεσιών διερμηνείας· έλλειψη ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων· κακές συνθήκες υγιεινής και έλλειψη φωτός και θέρμανσης· ανεπαρκής καθαρισμός, έλλειψη ρούχων, έλλειψη ή περιορισμένη δυνατότητα πρόσβασης σε υπαίθριους χώρους. Επιπλέον, στα προαναχωρησιακά κέντρα εξακολουθεί να υφίσταται έλλειψη ιατρικού προσωπικού. Στο τέλος του 2021, υπήρχαν μόνο 2 γιατροί στο ΠΡΟΚΕΚΑ Αμυδαλέζας, 1 στον Ταύρο, 1 στην Κόρινθο, 1 στο Φυλάκιο και 1 στο Παρανέστι. Δεν υπήρχαν γιατροί στα ΠΡΟΚΕΚΑ Ξάνθης και Κω. Κανένας ψυχίατρος ή ψυχολόγος δεν ήταν παρών σε κανένα ΠΡΟΚΕΚΑ σε ολόκληρη τη χώρα στα τέλη του 2021, καθώς και κανένας διερμηνέας¹⁵
- ❖ **Ένδικο μέσα κατά της κράτησης :** Η δυνατότητα των κρατουμένων να προσφύγουν κατά των αποφάσεων κράτησης περιορίζεται σημαντικά στην πράξη λόγω των κενών στην παροχή υπηρεσιών διερμηνείας και της έλλειψης δωρεάν νομικής συνδρομής. Έτσι η πρόσβαση σε ένδικο μέσα κατά της κράτησης είναι περιορισμένη. Από το σύνολο των 12.020 αποφάσεων κράτησης που εκδόθηκαν το 2021, μόνο οι 2.803 (23,3%) προσβλήθηκαν ενώπιον Δικαστηρίου. Ο περιορισμένος δικαστικός έλεγχος της νομιμότητας και των συνθηκών κράτησης παραμένει ένα χρόνιο ζήτημα ανησυχίας.

Περιεχόμενο διεθνούς προστασίας

- ❖ **Οικογενειακή επανένωση:** Διοικητικά εμπόδια και ιδίως σε ό,τι αφορά την έκδοση θεωρήσεων εισόδου (visa), ακόμη και σε περιπτώσεις που η αίτηση οικογενειακής επανένωσης έχει γίνει δεκτή, συνεχίζουν να δυσχεραίνουν την αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος οικογενειακής επανένωσης των προσφύγων. Στην πράξη, η διαδικασία οικογενειακής επανένωσης είναι εξαιρετικά περίπλοκη και χρονοβόρα. Διαρκεί τουλάχιστον τρία χρόνια και απαιτεί συνεχή νομική βοήθεια και υποστήριξη. Η διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, επικοινωνία και συνεργασία με τις αρμόδιες ελληνικές Πρεσβείες, συνεντεύξεις τόσο με τον πρόσφυγα όσο και με μέλη της οικογένειάς του, εξέταση DNA όπου ζητηθεί, καθώς και νομική εκπροσώπηση ενώπιον του αρμόδιου Διοικητικού Δικαστηρίου σε περίπτωση απόρριψης.

---

¹⁵ Πληροφορίες που παρασχέθηκαν από το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας, στις 8 Μαρτίου 2022.

- ❖ **Ιθαγένεια:** Μετά από τροποποίηση του Κώδικα Ιθαγένειας το Μάρτιο του 2020, η ελάχιστη περίοδος νόμιμης διαμονής που απαιτείται πριν από την υποβολή αίτησης για ιθαγένεια στην περίπτωση αναγνωρισμένων προσφύγων αυξήθηκε από 3 σε 7 χρόνια, παρά τη νομική υποχρέωση των ελληνικών αρχών που απορρέει από το άρθρο 34 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για «διευκόλυνση της αφομοίωσης και πολιτογράφησης των προσφύγων» και «καταβολή κάθε δυνατής προσπάθειας για την επίστευση των διαδικασιών πολιτογράφησης». Ο/η υποψήφιος/-α πρέπει να υποβληθεί σε γραπτή δοκιμασία και επιπλέον να περάσει από μια νέα μορφή συνέντευξης ενώπιον επιτροπής. Η επιτροπή αυτή θα καθορίσει την επαρκή ένταξη κάθε αιτούντος στην οικονομική και κοινωνική ζωή της χώρας με βάση συγκεκριμένους κανόνες, κοινά πρότυπα και ενιαία μεθοδολογία, που καταρτίζει η Εθνική Αρχή Διαφάνειας, με τη μορφή πολυσέλιδου Πρακτικού Οδηγού συνέντευξης.

- ❖ **Στέγαση αναγνωρισμένων προσφύγων:** Οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας που διαμένουν σε δομές φιλοξενίας έχουν την υποχρέωση να φύγουν από αυτές εντός 30 ημερών από τη χορήγηση διεθνούς προστασίας. Δεδομένης της περιορισμένης ενσωμάτωσής τους στην Ελλάδα, ενδέχεται να εκτεθούν σε συνθήκες αστεγίας και ανέχειας. Το 2021, ορισμένα εθνικά δικαστήρια κρατών μελών της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των Διοικητικών Δικαστηρίων της Γερμανίας και του Συμβουλίου της Επικρατείας της Ολλανδίας, ανέστειλαν την επιστροφή αναγνωρισμένων προσφύγων στην Ελλάδα λαμβάνοντας υπόψη τις συνθήκες που θα αντιμετώπιζαν κατά την επιστροφή τους.